

Entelektüellerin mantığı da MEB'le aynı çıktı

Müren BEYKAN murenbeykan@superonline.com

Bilgiyle görgüyle donandıkça, yaşamın farklı sorumluluk alanlarında yuvarlanıp eskidikçe, nasıl da uzaklaşıyoruz çocukluğun güzelliğinden, hayaller dünyasından. Hızlı bir olgunlaşma kaydediyoruz gerçekliğin dikenli yollarında, ama yine de çocuklar ne okumalı, gençler ne okumalı, biz karar vermekte sakınca görmüyoruz. Çok güvendiğimiz, düşünür bir dost sorunca bize, MEB'in "100 Temel Eser"i çok eski, çocuğa uymaz bir liste sunuyor, madem reddediyorsunuz siz önersenize 10'ar kitap, yeni bir "uygulanabilir" liste yapalım diye, hoop hemen sarılıyoruz klavyeye. Sonuç: Çoğu yaşama veda etmiş ustalardan yeni bir 100 eser listesi yine iyi yazar ölü yazar, yine "temel" oluşturma kafa yorup "çocuğa görelik"i gözden kaçırma ve yine "bize biz yetişkinlere- görelik" in esas alınması. Çağdaş edebiyatın çocuğa, gence bakan yüzünü kaçımız izliyoruz, evdeki çocuktan gençten gayrı kaç çocuğun okuduğuna göz uzatmışız, okumak istemişiz. Bu listeleri yaratan kanaat önderlerinin birikimi seçimlerinde adil kılar mı onları, bilmem.

Edebiyat severlerin gözdesi Notos dergisinden söz ediyorum. Son sayısında (Şubat-Mart 2012), gayet yetişkin bir kanaat önderi grubuna sordu (192 kişi) ve bin bir emekle derlenmiş çok şık bir liste elde edildi. "Uygulanabilir bir liste olması"nın gözetilmesi istenmişti. "İlkgençlik dönemlerindeki okurların ellerinden bırakmadan, severek okuyabilecekleri eserlere öncelik" istenmişti. Peki, elimize geçen liste "uygulanabilir" midir? Severek okunabilecek midir? Belki bazıları için evet, ama dayatma kılıfına girme riskinden dolayı, hayır!

HANGİ YAŞ, HANGİ KİTAP?
2012 yılındayız, çocuklara daha ane karnına düştüklerinde ayrıcalıklı davranmaya başlamışken, onlara her yaşamsal ayrıntıda kendileri için özel tasarlanmış seçenekler kurarken, konu kitaplara gelince yetişkinler için yazılmış kitaplardan bir liste sunmak neden isteriz ki? Elbette seçkin edebiyat örnekleri, anadilimizin yetkinliğini, sesini, tadını duyumsatan, zihnimize fısıldayan birer hazine onlar; tartışmasız okunmalı hepsi tek tek. Ama ne zaman, hangi yaşta, hangi seçimlerle? İşte bu sorular, "çocuklar, gençler

MEB'in ortaokul ve liselere hazırladığı "100 Temel Eser" listesi hâlâ tartışılıyor. En son Notos Kitap, bu listeye 192 yazar ve eğitimcinin katılımıyla alternatif bir liste hazırladı. Ama gördük ki, bu listenin de MEB'inkinden farkı yok. Yine çocukların psikolojisi ile çocuk ve gençlik edebiyatı dikkate alınmamıştı. Hatta Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi, Yunus Emre Divanı bile önerilmişti. Bu listeye Türkiye'nin çocuk ve gençlik edebiyatı alanındaki en yetkin editörlerinden Müren Beykan bir eleştiri getirdi ve "Çocuk ve gençlik kitaplarında fena hâlde yanlış bildiklerimiz"i sıraladı.

kitap okumuyorlar" sızlanmamızın nedenini oluşturan koca bir delik bugün...

Usta edebiyatçılarımızdan kimileri de çocuk kitaplarının ayrı bir "edebiyat" başlığı altında gruplanmasına öyle karşı (karşıydı) ki onlara hayranlığımız, saygımız baştan çıkarıyor bizi, kuşkuya düşüyoruz çocuk edebiyatı var mıdır yok mudur! Dünyada kocaman bir sektör oluşturan, özgün yazar ve çizerleriyle sanatın tam da yüreğinde duran bir edebiyat alanını kırmızı kalemle çizip iptal etmek mi gerektir, nasıl yapmalı! Kafalar karışıyor, ama netleşecek, inanyorum.

Genel manzaraya baktığımızda, yazarı, çizeri, öğretmeni, ebeveyni, herkes fikir sahibi, çocuk ve gençlik kitapları hakkında. Acaba doğru mu-yuz? Bence çocuk ve gençlik kitaplarında fena halde yanlış bildiklerimizi dize dize yıldızlara yol olur.

Nedir mesela:

- ✓ 100 Temel Eser iyidir,
- ✓ Alternatif listeler üretmek ondan da iyidir,
- ✓ Çocuk kitabını kendi seçemez, bir yetişkin ona yardım etmelidir,
- ✓ Eğer bir yazarsanız ya da entelektüelsiniz, çocuk ya da genç ne okumak ister şıp diye bilirsiniz,
- ✓ Zaten çocuk edebiyatı diye bir şey yoktur, çocuklara yapılan kitaplar vardır,
- ✓ Çocuk algısı sınırlıdır, edebiyattan keyif alamaz, zaten çocuk kitabı çocuğu eğitmelidir,

✓ Kahramanı çocuk olan edebiyat eserini çocuklar okur,

✓ Çocuk kitabında küfür olmaz, sokak kabadayısı bile kibar kibar ve düzgün cümlelerle konuşur,

✓ Çocuk kitabında kötü ana baba olmaz, yetişkinler ideal insanlardır,

✓ Çocuk kitabında ana babalar boşanmaz, mümkünse ölmezler de,

✓ Çocuklara okutulacak edebiyat eserlerinde zor ve sert konular yer almamalıdır,

✓ Çocuk kitabında ana karakterler bir biçimde hep ve mutlaka "iyi"dirler,

✓ Çocuklara yazılan edebiyat eserleri psikologlara denetlenmelidir,

✓ Fantastik kitaplar saçmadır, okuyanın kafasını karıştırır,

✓ Çizgi roman okuyan çocuk asidir, kitap okumuş sayılmaz,

✓ Çocuklar için her yaşa ayrı kitap gerekir,

✓ Ergenler resimli kitap okumaz, renkli resimli kitap çocuk kitabıdır...

Bu yıldız yolunda her ayrıntı bir başka yazı konusu elbette, ama şimdi soruyorum: Çocuk edebiyatının aktörlerini bunca görmezden gelmek neyin nesi, farklı olana saygı ve uyum tiradlarıyla birbirimizi yıldızlarken, neden gönül gözüyle bakılmaz bunca çocuk edebiyatı yazarına, çizerine! Haydi, en kısa zamanda şu 2 kitabı okusanız diye öneriyorum ister kendi başınıza çayınızı yudumlarken, ister bir çocukla birlikte bağıra bağıra. Çocuklar düşünülerek yazılmış bu 2 kitap da yani "Konrad ya da Konserve Kutusundan

Çıkan Çocuk" ile "Horoz Adam ve Korsan" ve ikisi de birer edebiyat örneğidir, tabii 100 Temel Eser'de yer almazlar ve hatta 100 Temel Eser'e pek güzel karşı dururlar! "Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk" ile "Horoz Adam ve Korsan" 100 Temel Eser'e Karşı!

Her yetişkinin gönlünde yatan usluğukta, temiz, düzenli, kısacası mükemmel çocuk Konrad, hiç de düzenli biri sayılmayacak, tuhaf Bayan Bartolotti'ye bir konserve kutusunun içinde postayla geliverir ve sonrasında işler hiç "düzgün" gelişmez. Söz dinlemeye programlanmış Konrad'ın yaşamı rayından çıkacak gibidir. Sanatsal incelikte bir toplumsal eleştiridir!

HANI ÇOCUK EDEBİYATI?

Bu kitabın yazarı, tüm dünyada çocuk edebiyatı dendiğinde akla ilk gelenlerden Christine Nöstlinger'dir ve adı 100 Temel Eser listemizde yoktur elbette. Son 30 yılda çocuklar ve gençler için 100'ün üstünde kitap yazmış ve dilimize çevrilen bazı kitapları Türkiye'de 320 bin satmış, çocukların sevgilisi bu anti-terbiyecisi, keskin sosyal eleştirileriyle irkiltici, edebi diliyle dikkat çekici, sıradışı yazar da kimdir: Nöstlinger'in çocukluğu, Hitler ordusunun işgali altındaki Viyana'da bodrum sığınaklarında geçiyor. Enkazdan iki kez sağ olarak çıkıyor. Ancak Kızıl Ordu Viyana'ya girdiğinde bodrumlardan kurtuluyor; dokuz yaşında. Uygulamalı sanatlar okuyor. 1950'lerin sonunda iki kızı olan bir anne artık. Ancak, "ev kadını" kimliğiyle yetinmiyor, yazmaya başlıyor. Verimini taçlandırarak sayısız ödülün arasında, 1984'te anlı şanlı Hans Christian Andersen Ödülü'nü, 2003'te de muhteşem Astrid Lindgren Edebiyat Ödülü'nü alıyor. Ama çocuklarımıza mutlaka okutalım diye önerilen 100 Temel Eser listesinde Nöstlinger yok! Notos listesinde de adı geçmiyor!

Peki ya "Horoz Adam ve Korsan" adlı kitap! Köyden mega kente göçmüş, kapıcı olarak bir apartmana sığınmış bir ailenin iştme engelli küçük oğlunun mahalledeki ilişkilerini yalnız bir öykü diliyle, sıcak anlatıyor: Sevim Ak. O da yok listelerde! Sevim Ak, çocukların sevgilisi yazarlarımızın en başta gelenlerinden. 1987'de yayımlanan ve Akademi Kitabevi Öykü Ödülü'nü kazanan ilk kitabı "Uçurtmam Bulut Şimdi"den bu yana çocuk romanları, öyküler ve anlatılar yazıyor; hangi çocuk dergisini açsanız onun bir öyküsünü okuyorsunuz. 25'ten fazla kitabının okunmaktan yıpranmış kopyaları okul kütüphanelerinde. Tiyatroya da emek veren Sevim Ak'ı, çocuklarımıza mutlaka okutalım demiyor liste seçicileri!

Olmaz. Eğitimi, edebiyat gibi uçsuz bucaksız bir denizde otorite eliyle sınırlara sokmayalım. Listeler edebiyat denizinde kulaç atmak için hoş gelir, sefa gelir; ama "çocuğa görelik" nedir ne değildir, ciddiyetle düşünelim, düşünenlere kulak verelim.

NOTOS KİTAP'IN 100 TEMEL ESERİ

- 1 İnce Memed 1, Yaşar Kemal
- 2 Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Ahmet Hamdi Tanpınar
- 3 Alemdağ'da Var Bir Yılan, Sait Faik
- 4 Memleketimden İnsan Manzaraları, Nâzım Hikmet
- 5 Don Quijote, Cervantes
- 6 Kürk Mantolu Madonna, Sabahattin Ali
- 7 Sevgili Arsız Ölüm, Latife Tekin
- 8 Bütün Öyküleri, Sait Faik
- 9 Suç ve Ceza, Dostoyevski
- 10 Parasız Yatılı, Furuhan
- 11 Küçük Prens, Antoine de Saint-Exupéry
- 12 Kuyucaklı Yusuf, Sabahattin Ali
- 13 Dönüşüm, Kafka
- 14 Tutunamayanlar, Oğuz Atay
- 15 Bereketli Topraklar Üzerinde, Orhan Kemal
- 16 Yüzyıllık Yalnızlık, Gabriel García Márquez
- 17 Çavdar Tarlasında Çocuklar, J.D. Salinger
- 18 Aylak Adam, Yusuf Atılgan
- 19 Sevda Sözleri, Cemal Süreya
- 20 Beyaz Kale, Orhan Pamuk
- 21 Bütün Öyküleri, Anton Çehov
- 22 Yeraltından Notlar, Dostoyevski
- 23 Fareler ve İnsanlar, John Steinbeck
- 24 Korkuyu Beklerken, Oğuz Atay
- 25 Yabancı, Albert Camus

MEB'İN 100 TEMEL ESERİ

- 1 Nutuk, Mustafa Kemal Atatürk
- 2 Kutadgu Bilig'den Seçmeler
- 3 Dede Korkut Hikâyeleri
- 4 Yunus Emre Divanı'ndan Seçmeler
- 5 Mesnevi'den Seçmeler, Mevlâna
- 6 Nasreddin Hoca Fıkralarından Seçmeler
- 7 Divan Şiirinden Seçmeler
- 8 Halk Şiirinden Seçmeler
- 9 Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler, Evliya Çelebi
- 10 Kerem ile Aslı
- 11 Sergüzeşt, Samipaşazade Sezai
- 12 Mai ve Siyah, Halit Ziya Uşaklıgil
- 13 Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Hüseyin Rahmi Gürpınar
- 14 Şehir Mektupları, Ahmet Rasim
- 15 Çağlayanlar, Ahmet Hikmet Müftüoğlu
- 16 Hikâyelerden Seçmeler, Ömer Seyfettin
- 17 Safahat, Mehmet Akif Ersoy
- 18 Bize Göre, Ahmet Haşim
- 19 Eğil Dağlar, Yahya Kemal Beyatlı
- 20 Kendi Gök Kubbe, Yahya Kemal Beyatlı
- 21 Boğaziçi Mehtapları, Abdülhak Şinasi Hisar
- 22 Diyorlar ki, Ruşen Eşref Ünaydın
- 23 Kiralık Konak, Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- 24 Yaban, Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- 25 Memleket Hikâyeleri, Refik Halit Karay